

Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitimi (1923-2025)

Editör: Tahir KODAL

Editör: Prof. Dr. Tahir KODAL

TÜRKİYE'DE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ (1923-2025)

ISBN 978-625-5704-95-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Kasım 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: yayinevi@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

*Cumhuriyetin 100. Yılına ve
Gazi Mustafa Kemal Atatürke Armağan*

ÖN SÖZ

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde Türk milleti hem işgalcilere hem de onların oluşturmuş oldukları siyasal iktidarlara ve projelerine destek veren içerideki işbirlikçi unsurlara karşı bağımsızlık savaşını vermiş, kazanmış, Lozan Barış Antlaşması ile Ankara merkezli yeni Türk devletini uluslararası alanda kabul ettirmeyi başarmıştır. Bu aşamadan sonra Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde Türk İnkılabında ikinci aşamaya geçilmiş, içeride ve dışarıda saygı ile anılan yeni bir toplum, devlet oluşturmak ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak, hatta üzerine çıkıp Türk milletini yeniden merkezi güçlerden biri yapabilmek için insan, toplum ve devlet hayatına ilişkin köklü değişikliklere gidilmiştir.

Bu bağlamda yeni bir insan, yeni bir toplum ve yeni bir devlet oluşturabilmek için bu alanlarda önemli çalışmalara imza atılmıştır. Bu kapsamda makbul, iyi insanı ve vatandaşı yetiştirmek, modern, teknik ve hizmet üreten devleti meydana getirmek, yeni vatandaş ve devlet arasında sağlıklı bir ilişki ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu çerçevede yeni insanın, vatandaşın devlete karşı görev ve sorumlulukları olurken, devleti de yeni insana ve vatandaşa karşı görev ve sorumluluklarının olduğu, dünyada ön plana çıkmaya başlamış olan modern vatandaşlık hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

Bu nedenle, 1916 yılında ABD'de ortaya çıkışından bu yana çok değişik şekillerde tanımlanan ve en son olarak 2023'te güncellenen; *“Sosyal bilgiler, öğrencileri yerel, ulusal (milli) ve küresel sivil hayata hazırlayan bireyleri, toplulukları, sistemleri ve bunların zaman ve mekândaki etkileşimlerini inceleyen bir çalışma alanıdır. Sorgulamaya dayalı bir yaklaşım kullanan sosyal bilgiler, öğrencilerin sorular üretme, güvenilir kaynaklardan kanıt toplama ve analiz etme, çoklu bakış açılarını dikkate alma ve sosyal bilgiler bilgisi ve disiplin becerilerini uygulama yoluyla geniş insan deneyimlerini incelemelerine yardımcı olur. Geçmişini incelemenin, bugüne katılmanın ve geleceği nasıl şekillendireceğini öğrenmenin bir sonucu olarak sosyal bilgiler öğrencileri kendi topluluklarında yaşam boyu süren sivil söylem ve katılım pratiğine hazırlar. Sosyal bilgiler, öğrencilerin içinde yaşamak istedikleri adil bir dünya yaratmak amacıyla birlikte çalışabilmeleri için insan hakları bilgisini ve yerel, ulusal, küresel sorumlulukları merkeze alır.”* şeklinde tanımlanan alanın varmak istediği hedefler, gerçekleştirmek istedikleri, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren değişik derslerle, araçlarla hayata geçirilmiştir.

İlerleyen süreçte sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarını içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuştur. Türk milli eğitim sistemi içindeki dersler arasında en kapsayıcı ve bütüncül yapıya sahip olan sosyal bilgiler, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, hukuk, antropoloji ve siyaset bilimi gibi sosyal bilimlerden beslenirken; öğrencilerin yalnızca bilgi edinmelerini değil, aynı zamanda değer kazanmasını ve geliştirmelerini, kimlik oluşturmalarını, bireysel ve toplumsal sorumluluk üstlenmelerini hedeflemiştir.

Bu hedef doğrultusunda sosyal bilgilerin ne olduğu, ne öğretilmesi gerektiği, etkili ve verimli bir eğitim-öğretimin ne şekilde yapılacağı soruları, alanın tarihsel gelişimi boyunca devam eden tartışmalara konu olmuştur. Özellikle 20. yüzyılın başlarında kurumsallaşan sosyal bilgiler eğitimi, farklı ideolojik eğilimlere ve eğitim bilimlerine ilişkin yaklaşımlara göre sürekli olarak yeniden tanımlanmıştır. Bu tanımlama çalışmalarının ardından, merkezi Amerika Birleşik

Devletlerinde bulunan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) tarafından 2023 yılında güncellenen ve yukarıda ifade edilen tanım, sosyal bilgilerin sadece geçmişi öğretmekle yetinmeyip, öğrencileri bugünün toplumsal sorunlarına katılmayı ve geleceği şekillendirmeyi hazırlayan bir öğrenme alanı olduğunu dile getirmiştir. Bu tanımdan hareketle sosyal bilgiler eğitimi bir anlamda modern vatandaşlık eğitimini ortaya çıkarmış, bu bağlamda eğitim-öğretim sürecinde yeni alana ilişkin çabalara hız verilmiş, bu durum Türk milli eğitim sistemini de etkilemiştir.

Bir bakıma Cumhuriyetin ilanıyla ihtiyacı anlaşılan, eğitimi yapılmaya başlanılan ve halen de küreselleşen dünyada, Türk milli eğitim sisteminde iyi insan, iyi ve etkin vatandaş, ideal toplum ve devlet açısından önemi son derece açık olan, ancak yeteri kadar önemsenmeyen sosyal bilgiler eğitiminin yüz yıldan fazla devam eden tarihsel sürecine ilişkin her hangi bir çalışma yapılmamıştır. Yapılan çalışmalar daha çok bu süreçteki sosyal bilgiler eğitimi, öğretimi ve parça parça Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına yöneliktir. Bu eksiklikten hareketle “Cumhuriyetimizin Yüzüncü Yılı” nedeniyle, Sosyal Bilgiler Eğitiminin tarihsel sürecine yönelik, Türkiye’de yaşanan siyasal gelişmeleri, tarihî dönemleri, kırılma noktalarını, hükümetleri ve takip etmiş oldukları eğitim politikalarını merkeze alarak, o dönemin sosyal bilgiler eğitimini bütüncül bir yaklaşımla ele alıp, incelemek amacıyla böyle bir çalışma yapılması düşünülmüştür. Ancak yaşanan aksaklıklar, gecikmeler nedeniyle çalışma arkadaşlarımız tarafından henüz yayına hazırlanamamıştır. Bu nedenle bu çalışma, Cumhuriyetimizin kurucusu ve geliştiricisi “Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e ve Cumhuriyete Armağan” olarak yayınlanmıştır.

Bu çalışma; giriş ve altı bölümden oluşmuştur. Çalışmanın giriş kısmı Doç. Dr. Hatice GÜZEL MUMYAKMAZ tarafından yazılmıştır. Bu kısımda; “*Vatandaşlık Eğitiminden Sosyal Bilgiler Eğitimi (1923-1968)*” başlığı altında, Atatürk, İnönü, Demokrat Parti, 1960 Askerî darbesi sonrasında (1960-1968) vatandaşlık eğitiminden söz edilmiştir. Çalışmanın birinci bölümü Dr. Öğrt. Üyesi Gülten YILDIRIM ve Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde; “*Koalisyon Hükümetleri Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (1968-1980)*” başlığı altında, bütüncül bir yaklaşımla, bu süreçte sosyal bilgiler eğitimi alanında yaşanan gelişmeler ortaya konulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde; “*1980 Askerî Darbesi Sonrasında ve Anavatan Partisi Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (1980-1991)*” konu edilmiştir. Bu bölüm Doç. Dr. Erol ÇİYDEM ve Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI tarafından yazılmış, adı geçen dönemde sosyal bilgiler eğitimi alanında bütün eğitim-öğretim kademelerindeki gelişmelerden söz edilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü Doç. Dr. Kamil UYGUN tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde; “*Yeni Koalisyon Hükümetleri Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (1991-2002)*” konu edilmiş, bu alanda yaşanan gelişmeler ortaya konulmuştur. Çalışmanın dördüncü bölümü Doç. Dr. Türkan ÇELİK tarafından yazılmıştır. Bu bölümde; “*Adalet ve Kalkınma Partisi Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (2002-2017)*” açıklığa kavuşturulmuş, Sosyal Bilgiler Eğitimindeki temel dönüşümden söz edilmiştir. Çalışmanın beşinci bölümü Doç. Dr. Fisun BOZKURT tarafından kaleme alınmıştır. “*Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (2017-2023)*” başlığı altında, bu süreçte sosyal bilgiler eğitiminde yaşanan gelişmeler, yapılan çalışmalardan bahsedilmiş, “*Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*”nde de söz edilmiştir. Çalışmanın son bölümü ise Doç. Dr. Özge ÇINAR tarafından yazılmıştır. Bu bölümde; Cumhuriyetin yüzüncü yıl dönümü yaşadığımız ve geçtiğimiz günlerde, Sosyal Bilgiler Eğitiminin Dünyadaki yüz yılı aşkın var oluşunda bu alanın geleceği üzerinde durulmuş, yeni eğilimler, yaklaşımlar ortaya konulmuştur.

Her bilimsel çalışma alana katkı sağlamak amacıyla uzun uğraş, süreç sonrasında ortaya çıkar. Bu süreçte birlikte çalışma örneğini güzel bir şekilde ortaya koyan, uyum içerisinde bu çalışmanın meydana gelmesini sağlayan bütün bölüm yazarı hocalarıma, arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum. Bu çalışmanın basılmasını, bilim insanları, sosyal bilgiler eğitimi-öğretimi yapan öğrenciler ve okuyucular ile buluşmasını sağlayan Prof. Dr. Şakir ÇINKIR hocama, Sunay KARADAĞ beyefendiye, PEGEM AKADEMİ YAYINCILIK’a ve kıymetli çalışanlarına çok teşekkür ederim. Bilimin doğası gereği her çalışmanın da mutlaka eleştirilecek ve eksik kalan tarafı vardır, bulunabilir. Bu çalışmanın daha iyi hale gelmesi için eleştirel okumaların olması, takdir bulması ve sosyal bilgiler eğitimi alanına katkı sunması dileğiyle...

07.07.2025/Kınıklı/DENİZLİ

Prof. Dr. Tahir KODAL

Kitap Editörü

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Tahir KODAL

Giriş

Vatandaşlık (Yurttaşlık) Eğitiminden Sosyal Bilgiler Eğitimine

Doç. Dr. Hatice GÜZEL MUMYAKMAZ, Yozgat Bozok Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9388-5247

1. Bölüm: Koalisyon Hükümetleri Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (1968-1980)

Dr. Öğr. Üyesi Gülten YILDIRIM, Pamukkale Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5806-0802

Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK, Marmara Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2433-350X

2. Bölüm: 1980 Askeri Darbesi Sonrasında ve Anavatan Partisi Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (1980-1991)

Doç. Dr. Erol ÇİYDEM, Kastamonu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7166-4160

Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI, Kastamonu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5905-9902

3. Bölüm: Yeni Koalisyon Hükümetleri Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (1991-2002)

Doç. Dr. Kamil UYGUN, Uşak Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8971-328X

4. Bölüm: Adalet ve Kalkınma Partisi Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (2002-2017)

Doç. Dr. Türkan ÇELİK, Kilis 7 Aralık Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8380-9419

5. Bölüm: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (2017-2024)

Doç. Dr. Fisun BOZKURT, Pamukkale Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9101-8422

6. Bölüm: Yirmi Birinci Yüzyılda Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Geleceği

Doç. Dr. Özge ÇINAR, Pamukkale Üniversitesi

ORCID No: 0009-0003-0314-5221

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iv
Bölümler ve Yazarları.....	vii

GİRİŞ

VATANDAŞLIK (YURTTAŞLIK) EĞİTİMİNDEN SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNE

Atatürk Döneminde Vatandaş (Yurttaş) Eğitimine Yönelik Dersler (1923-1938).....	3
İsmet İnönü Döneminde Vatandaş (Yurttaş) Eğitimine Yönelik Dersler (1938-1950)	10
Demokrat Parti Döneminde Vatandaş (Yurttaş) Eğitimine Yönelik Dersler (1950-1960)	14
1960 Askeri Darbesi Sonrasında Vatandaş (Yurttaş) Eğitimine Yönelik Dersler (1960-1968) ..	23
Sonuç	27
Kaynakça.....	28

1. BÖLÜM

KOALİSYON HÜKÜMETLERİ DÖNEMİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ (1968-1980)

Giriş.....	33
Programların Hazırlanmasını Etkileyen Gelişmeler.....	34
Programların Hazırlanmasını Etkileyen Ülke İçerisindeki Gelişmeler.....	34
Programların Hazırlanmasını Etkileyen Ülke Dışındaki Gelişmeler	38
1968 İlkokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Hazırlanması.....	40
1968 İlkokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Getirdikleri.....	41
Amaçlar.....	42
İçerik.....	44
Eğitim Durumu	46
Değerlendirme	47
1968 İlkokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirilmesi.....	47
1973 Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Hazırlanması	49
1973 Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Getirdikleri	51
Amaçlar.....	51
İçerik.....	53
Eğitim Durumu	56
Değerlendirme	57
1973 Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirilmesi	58
Milli Eğitim Şûralarında Sosyal Bilgiler Eğitimi (8. Millî Eğitim Şûrası [28 Eylül-3 Ekim 1970] ve 9. Millî Eğitim Şûrası [24 Haziran-4 Temmuz 1974]).....	58
Sonuç ve Değerlendirme	59
Kaynakça.....	63

2. BÖLÜM

1980 ASKERİ DARBESİ SONRASINDA VE ANAVATAN PARTİSİ DÖNEMİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ (1980-1991)

Giriş.....	65
Milli Güvenlik Konseyi Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (1980-1983).....	71
Anavatan Partisi Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitimi (1983-1991)	76
Temel Eğitimde Sosyal Bilgiler Eğitimi	76
Ortaokul Milli Tarih Dersi Öğretim Programı.....	78
Ortaokul Milli Coğrafya Dersi Öğretim Programı	80
Ortaokul Vatandaşlık Bilgisi Dersi Öğretim Programı	82
İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	84
Sosyal Bilgiler Ders Kitapları	89
Yükseköğretimde Sosyal Bilgiler Eğitimi	94
Sonuç.....	96
Kaynakça.....	97

3. BÖLÜM

YENİ KOALİSYON HÜKÜMETLERİ DÖNEMİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ (1991-2002)

Yeni Koalisyon Hükümetleri Dönemi ve Eğitim Politikaları	100
DYP-SHP Koalisyon Hükümeti (1991-1995): Koalisyon ve Demokratikleşme Arayışları.....	103
ANAYOL / REFAHYOL Koalisyon Hükümetleri Dönemi (1995-1997): İdeolojik Yönelimler ve İmam Hatip Liselerinin Öne Çıkışı.....	104
ANASOL-D Koalisyon Hükümeti Dönemi (1997-1999): 8 Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitim Reformu.....	105
ANASOL-M Koalisyon Hükümeti Dönemi (1999-2002): Avrupa Birliği Uyum Süreci ...	106
1998 Sosyal Bilgiler Programının Hazırlanması ve Uygulamaya Konulması	108
1998 Sosyal Bilgiler Programı.....	112
1998 Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi	118
Yükseköğretimde Yeni Sosyal Bilgiler Eğitimi (1998)	123
Sonuç.....	128
Kaynakça.....	129

4. BÖLÜM

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ DÖNEMİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ (2002-2017)

Giriş.....	132
Sosyal Bilgiler Eğitiminde Temel Dönüşüm: Yeni Sosyal Bilgiler Programının Hazırlanması	133
Programı Etkileyen Siyasal Gelişmeler	133
Programı Etkileyen Ekonomik Gelişmeler	135
Programı Etkileyen Eğitsel Gelişmeler	137
2002-2017 Yılları Arası Yapılan MEB Şuraları ve Alınan Kararlar	148
17. Milli Eğitim Şurası (13-17 Kasım 2006).....	149
18. Milli Eğitim Şurası (01-05 Kasım 2010)	150
19. Milli Eğitim Şurası (02-06 Aralık 2014)	150

2005 Sosyal Bilgiler Programı.....	151
2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Vizyonu ve Eğitim Yaklaşımı.....	153
Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı	153
Genel Amaçlar	156
2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriği.....	158
Beceriler	163
Değerler.....	164
Eğitim Durumu.....	165
Öğretim Yöntem ve Teknikleri.....	166
Öğretim Materyalleri	167
Ölçme ve Değerlendirme.....	167
Sosyal Bilgiler Programı Yenileniyor: 2015 Sosyal Bilgiler Programı	168
Programın Yapısı	169
Genel Amaçlar	170
Programın Kapsamı: Öğrenme Alanları	171
Değerler	174
Beceriler	175
Eğitim Durumu	176
2015 SBDÖP Ölçme ve Değerlendirme.....	177
Sonuç ve Değerlendirme	177
Kaynakça.....	180

5. BÖLÜM

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ DÖNEMİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ (2017-2024)

Giriş.....	184
2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	186
2016-2017 Program Yenileme Süreci.....	186
Program Yenileme Sürecinde Yapılan Çalışmalar	186
Programlarda Yapılan Başlıca Değişiklikler.....	188
Yenilenen Programlarda Yapılan Başlıca Değişiklik, Yenilik ve Yenilemeler	189
Programlarla İlişkili Olarak Yapılan Çalışmalar Nasıl Devam Etti?	191
2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Vizyonu ve Temel Yaklaşımı	192
2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	204
2018 Programın Güncelleme Süreci ve Aşamaları.....	204
2018 Programında Yapılan Değişiklikler.....	206
2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	210
Programların Geliştirilme Süreci	210
Programların Vizyonu ve Temel Yaklaşımı.....	211
2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Amacı.....	212
2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının İçeriği	219
2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öğretme-Öğrenme Yaşantıları	222
2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme.....	225
Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Döneminde Yüksek Öğretimde Sosyal Bilgiler Eğitimi.....	226

Milli Eğitim Şuralarında Sosyal Bilgiler Eğitimi	231
Sonuç ve Öneriler	232
Kaynakça.....	238

6. BÖLÜM

YİRMİ BİRİNCİ YÜZYILDA

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ VE GELECEĞİ

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar	241
Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Çizgi Roman	242
Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Bilim (Science), Teknoloji (Technology), Mühendislik (Engineering) ve Matematik (Mathematics).....	243
Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Doğa Temelli Öğrenme	247
Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Eğitsel Dijital Oyunlar.....	250
Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Arttırılmış Gerçeklik-Yapay Zekanın Kullanım	253
Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Sürdürülebilir Kalkınma	256
Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Dijital Öykü Kullanımı.....	262
Sosyal Bilgiler Eğitimine İlişkin Öneriler	266
Sosyal Bilgiler Eğitiminin Geleceği.....	267
Kaynakça.....	269

GİRİŞ

VATANDAŞLIK (YURTTAŞLIK) EĞİTİMİNDEN SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNE

*Doç. Dr. Hatice GÜZEL MUMYAKMAZ, Yozgat Bozok Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9388-5247*

Çalışmada; “topluma ve değerlerine uyumlu, iyi vatandaş” yetiştirme, tarih, coğrafya bilgisi, bilinci ve sevgisi kazandırma gibi amaçlara hizmet eden malumat-ı medeniye, tarih, coğrafya, vatandaşlık, hayat bilgisi gibi dersleri muhteva, amaç ve ders araçları ile inceleyerek genel hatları ile bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bu değerlendirme, II. Meşrutiyet (1908) sonrasında başlayarak sosyal bilgiler alanının kurulduğu 1968 yılına kadar dönemin konjonktürü, çıkarılan kanunlar, ders programları, Milli Eğitim Şuraları, ders kitapları, telif ve tetkik eserler gibi birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılarak yapılmaya çalışılmıştır. Böylece Türkiye’de sosyal bilgiler alanının kurulduğu veya hayata geçirildiği 1968 yılına kadar vatandaşlık, tarih coğrafya gibi alanların muhteva ve öğretiminin nasıl gerçekleştirildiği ile ilgili bir genel durum analizi yapılmıştır.

Sosyal Bilgiler; “*tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, iktisat, insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarını disiplinler arası bir şekilde birleştiren, evrensel ve milli değerlere sahip iyi vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan bir derstir.*” (Öztürk, 2009; Kılıçoğlu, 2019: 5; Boz, 2022; https://tegm.meb.gov.tr/meb_ıys_dosyalar/2017_20.03.2024).

2018 Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programının özel amaçları; “*vatanını seven, hak ve sorumluluklarını bilen, Atatürk İlke ve İnkılaplarının ülke kalkınmasındaki yerini kavramış, demokratik, laik, milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli, hukuk kurallarına bağlı, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesini kabul eden, yaşadığı çevreyi ve dünyayı algılama becerisi gelişmiş, bilimsel ahlakı gözetken, katılımın önemine inanmış özgür bireyler yetiştirmek*” (<https://mufredat.meb.gov.tr/Program>, 20.03.2024) olarak özetlenebilir.

Sosyal Bilgiler Dersi kapsamındaki dersler ilk defa, 1904 Programında Muh-tasar Tarih-i Osmani, 1913 Tedrisât-ı İbtidâiye Kanunu Muvakkati ile Tarih, Coğ-